

Huvudman

Flens Kristna Skola AB
Org.nr 556850-5191
daniel.steen@alidenskolan.se

Beslut

Datum 2024-07-01
Dnr 2024:3127
Sida 1 (15)

Ärendet

Tillsyn av förskoleklass och grundskolan Ålidenskolan i Flens kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Flens Kristna Skola AB att senast den **måndag den 30 september 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande konfessionella inslag i utbildningen. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Flens Kristna Skola AB inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Flens Kristna Skola AB ska vidta följande åtgärder

Konfessionella inslag i utbildningen

1. Se till att de konfessionella inslagen under samlingar och måltider avgränsas från övriga aktiviteter/inslag under dessa, såsom praktisk information om skoldagen och andra icke-konfessionella inslag (1 kap. 7 b § skollagen).
2. Se till att elever som inte vill delta i ett konfessionellt inslag ges möjlighet att helt utebli från det konfessionella inslaget (1 kap. 7 b § skollagen).

Avstående från ingripande

Skolinspektionen avstår med stöd av 26 kap. 12 § p. 2 skollagen (2010:800) från att ingripa mot Flens Kristna Skola AB avseende brister i undervisningen vad gäller kravet på att undervisningen ska vara saklig, allsidig och bygga på vetenskaplig grund. Skolinspektionen avslutar därmed ärendet i denna del.

Beslutet om avstående från ingripande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2024:3127) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har våren 2024 inlett en tillsyn av Ålidenskolan i Flens kommun. I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Ålidenskolan följer gällande bestämmelser om att undervisningen är saklig, allsidig och bygger på vetenskaplig grund samt att utbildningen och undervisningen är icke-konfessionell.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, rektor och representant för huvudmannen. Lektionsobservationer har genomförts den 16 och 17 april 2024. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bl.a. informationsbrev gällande Ålidenskolas konfessionella inslag samt skolans plan för likabehandling mot diskriminering och kränkande behandling. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Konfessionella inslag i utbildningen

Avgränsning

Av inskickad dokumentation samt av intervjuer med elever, lärare, rektorn och representanter för huvudmannen framgår att konfessionella inslag förekommer i utbildningen. De konfessionella inslag som förekommer i verksamheten sker vid morgonsamling, bordsbön i samband med måltider, storsamling (en gång i veckan) och vid skolavslutningar. De inslag som

förekommer är andaktstund, bön, välsignelse och förkunnande, enligt huvudmannens informationsbrev som går ut till elever och vårdnadshavare. Av samma brev framgår även vilket likvärdigt alternativ som finns att tillgå för de elever som inte deltar vid vissa av de konfessionella inslagen.

Av intervju med rektor och lärare framgår att den person som har storsamling för eleverna på högstadiet valt bort de konfessionella inslagen under storsamlingen, med syfte att samtliga elever ska delta. Huvudmannen har i sina synpunkter på Skolinspektionens tjänsteanteckning påtalat att konfessionella inslag kan förekomma under storsamlingen även på högstadiet, men att eleverna då informeras om detta så de kan ta ställning till om de vill delta. Eleverna på högstadiet beskriver att det vid storsamlingen förekommer inslag som har en koppling till kristendomen och kristna värden. I en lärarintervju uppger lärarna att de vid storsamling arbetar med värdegrundsfrågor som de kopplar till bibelord eller bibliska personer.

Av intervju med rektorn, lärare och elever framkommer att det vid morgonsamlingen förekommer att eleverna ges information om skoldagen och läxor. Exempelvis kan lärare först ta skolnärvaro och sedan läsa en text som kan ha konfessionella inslag eller be en bön och därefter startar lektionen. Eleverna uppger vidare att de under morgonsamlingen brukar diskutera värdegrundsfrågor.

Vad gäller bordsbön så framgår av intervju med lärarna att en bön kan ske inför skollunchen i samband med att en lektion avslutas. Av intervju med elever framgår att beroende på lärare, så förekommer det att de ber en bön innan maten. Vidare uppger eleverna att bordsbönen oftast sker i klassrummet men ibland ber de när de står i led innan de ska gå för att äta.

Frivillighet

Av intervjuer med lärare, rektor, representant för huvudmannen samt av huvudmannens informationsbrev framgår att det är frivilligt för elever att delta i samtliga konfessionella inslag på skolan. När det gäller de yngre eleverna behöver elevens vårdnadshavare meddela skolans rektor om att dennes barn inte ska delta i aktiviteter med konfessionellt inslag. För elever i årskurs 4–9 är eleverna med och bestämmer om sin närvaro vid aktiviteter med konfessionella inslag. När det gäller elever i årskurs 4–9 har huvudmannen även gått runt och muntligt informerat eleverna om att det är frivilligt att delta i de konfessionella inslagen i utbildningen.

Av intervju med elever i åk 3 framkommer att det är deras vårdnadshavare som bestämmer om de ska delta i skolans samtliga konfessionella inslag. En elev i denna elevgrupp uppger att hen inte upplever det som frivilligt att

delta i de konfessionella inslagen, vilket barnet/eleven lyft med sin vårdnadshavare, men eleven vet samtidigt inte om dennes vårdnadshavare lyft detta med skolan. En annan, äldre elevgrupp, uppger att det är frivilligt att delta i de konfessionella inslagen i utbildningen, men att det krävs att elevens vårdnadshavare meddelat skolan att deras barn inte ska delta i sådana inslag. Vidare uppger samma elevgrupp att de fått information om att det är frivilligt att delta på de konfessionella inslagen vid morgonsamlingen.

Av intervju med lärare och elever framgår att det är obligatoriskt för samtliga eleverna att delta i morgon- och storsamling. Lärarna uppger vidare att eftersom det är underförstått att alla elever inte behöver delta i exempelvis bordsbönen så informerar de inte alltid eleverna om att deltagandet är valfritt.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att med konfessionella inslag avses bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion och som initieras och genomförs av huvudmannen eller på dennes uppdrag. (1 kap. 3 § skollagen)

Av skollagen framgår vidare att en huvudman för en fristående skola har fått godkännande att bedriva utbildningen med konfessionell inriktning, får andra aktiviteter i utbildningen än undervisningen ha en sådan inriktning, med vissa i skollagen angivna begränsningar. (1 kap. 7 a § skollagen)

Enligt skollagen ska deltagandet i konfessionella inslag alltid vara frivilligt. Huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och barn eller elever är införstådda med detta. Ett konfessionellt inslag ska avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen. Om det i undantagsfall inte är möjligt att avgränsa ett konfessionellt inslag från en annan aktivitet i utbildningen utan att syftet med aktiviteten går förlorat, får det konfessionella inslaget ingå i aktiviteten. Om ett barn eller en elev inte vill delta i en aktivitet där ett konfessionellt inslag ingår ska barnet eller eleven erbjudas att ta del i en likvärdig aktivitet som inte innehåller sådana inslag. (1 kap. 7 b § skollagen)

Av förarbetena till bestämmelsen ovan framgår att vid tillämpning av denna bestämmelse ska även 10 § beaktas. Enligt den bestämmelsen ska barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Barnet ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne, bland annat när det gäller deltagande i utbildning med konfessionella inslag och barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. När det gäller barns rätt att komma till tals har FN:s barnrättskommitté uttalat att det är viktigt att barnets autonomi i förhållande till vårdnadshavare respekteras och att också relativt unga barn ska ha rätt till befrielse från konfessionella inslag i skolan utan att vårdnadshavares samtycke ska krävas. (prop. 2021/22:157, s. 49 och 115)

Av förarbetena framgår vidare att huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och elever är införstådda med att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt. Detta kan ske på olika sätt, genom skriftlig information till vårdnadshavare och elever i förväg eller genom muntlig information. Denna bestämmelse går längre än bestämmelsen om skriftlig information och innebär bland annat att elever som inte får skriftlig information ska få muntlig information. Det kan också innebära att muntliga förtydliganden behöver göras inför enskilda konfessionella moment, så att det inte i den praktiska situationen framstår som att det inte finns någon valfrihet. Av förarbetena framgår vidare att för att kravet på frivillighet ska kunna uppfyllas bör barnet eller eleven alltid ha rätt att utebli från det konfessionella inslaget. Det framgår också att det frivilliga deltagandet underlättas om huvudmannen avgränsar det konfessionella inslaget, schemamässigt eller i tid. Ett exempel på avgränsning är att en bön inte ska ingå som ett moment i en morgonsamling där information om dagens aktiviteter ska lämnas. Huvudmannen kan i stället skilja mellan en morgonstund med ett konfessionellt inslag, till exempel bön, som det är frivilligt att delta i, och en därefter följande morgonsamling utan konfessionella inslag som syftar till att lämna information om dagens verksamhet. Ett annat exempel är att en bön inför en vanlig måltid kan avgränsas från måltiden. Detta kan ske genom att t.ex. de som vill delta i bönen, eller som bara vill sitta med vid matbordet under bönen utan att aktivt delta i bönen, kan erbjudas att slå sig ned vid matbordet först. När bordsbönen är klar kan de barn som inte ville vara med under bönen erbjudas att sätta sig vid bordet. Om en elev inte vill delta i en aktivitet där ett konfessionellt inslag ingår ska barnet eller eleven erbjudas att ta del i en likvärdig aktivitet som inte innehåller konfessionella inslag. Det är viktigt att frivilligheten blir reell och att huvudmannen säkerställer att de elever som väljer att avstå från ett konfessionellt inslag inte exkluderas från gemenskapen eller på andra sätt drabbas av negativa konsekvenser. (prop. 2021/22:157, s. 49–51 och 114–115)

Av 1 kap. 10 § skollagen framgår att barnets bästa vara utgångspunkt i all utbildning som rör barn. Med barn avses varje människa under 18 år. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

I förarbetena till skollagen framkommer att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. För att barnet ska kunna utöva sin rätt att komma till tals måste han eller hon få information om vad frågan gäller på ett sätt som är begripligt för barnet. Situationer där barnets rätt att komma till tals särskilt bör beaktas är bland andra utarbetandet av individuella utvecklingsplaner, tillsynsbesök och

deltagande i utbildning med konfessionella inslag. (prop. 2009/10:165, s. 638)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Ålidenskolan brister i att leva upp till skollagens krav när det gäller att konfessionella inslag ska avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen. Vidare bedömer Skolinspektionen att det på Ålidenskolan förekommer konfessionella inslag där elevernas deltagande inte bedöms som frivilligt. Även detta är en brist.

Avgränsning

Av Skolinspektionens utredning framgår att det vid morgon- och storsamlingar på Ålidenskolan kan förekomma konfessionella inslag i form av bön eller läsning ur bibeln. Såväl lärare som elever vittnar om att det är obligatoriskt att delta på morgon- och storsamling. Skolinspektionen bedömer att morgon- och storsamlingar är att betrakta som en aktivitet i utbildningen som inte är undervisning. Det är tillåtet att ha konfessionella inslag i utbildningen vid en fristående skola som har fått godkännande att bedriva utbildning med konfessionell inriktning, men deltagande i konfessionella inslag måste då vara frivilligt och övriga krav som ställs i skollagen vara uppfyllda. För att underlätta det frivilliga deltagandet ska de konfessionella inslagen som huvudregel avgränsas från övriga aktiviteter i utbildningen.

Av Skolinspektionens utredning framgår vidare att det under morgonsamlingar vid Ålidenskolan dels förekommer en blandning av praktisk information, där lärare tar skolnärvaro, ger information om läxor, genomgång av skolscheman och behandlar skolans värdegrundsarbete, dels konfessionella inslag med bland annat bön eller läsning av någon text som kan ha ett konfessionellt inslag. Även vid storsamlingen en gång i veckan där delar av skolans värdegrundsarbete bedrivs förekommer konfessionella inslag som bön eller förkunnelse. Vidare förekommer att eleverna i samband med måltid ber en bordsbön. Av Skolinspektionens utredning framgår att när och var bordsbönen genomförs kan variera.

Av skollagen framgår att ett konfessionellt inslag ska avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen. Det är endast om det inte är möjligt att avgränsa ett konfessionellt inslag från en annan aktivitet i utbildningen utan att syftet med aktiviteten går förlorad, som undantag får göras för detta. I förarbetena anges uttryckligen att en bön inte ska ingå som ett moment i en morgonsamling där information om dagens aktiviteter ska lämnas. Istället föreslås, att huvudmannen skiljer mellan en morgonstund med konfessionellt inslag, till exempel bön, som det är frivilligt att delta i, och en därefter följande morgonsamling utan konfessionella inslag som exempelvis syftar till att lämna information om dagens verksamhet. Vidare

anges att en bön inför en vanlig måltid kan avgränsas från måltiden. Detta kan ske genom att till exempel de som vill delta i bönen, eller som bara vill sitta med vid matbordet under bönen utan att aktivt delta i den, kan erbjudas att slå sig ned vid matbordet först.

Det har inte framkommit något som talar för att det inte skulle vara möjligt att avgränsa de konfessionella inslagen som förekommer vid Ålidensskolan under morgon- och storsamlingar samt i samband med måltid från övriga inslag under dessa, utan att syftet går förlorat. En sådan undantagssituation som skulle tillåta avsteg från kravet att konfessionella inslag ska avgränsas från övriga aktiviteter i utbildningen, föreligger därför inte.

Skolinspektionen konstaterar mot ovanstående bakgrund att kravet på att konfessionella inslag ska vara avgränsade från andra aktiviteter i utbildningen inte är uppfyllt vid Ålidensskolan

Frivillighet

Av intervjuer med lärare och elever framgår att deltagande vid morgon- och storsamling är obligatorisk för eleverna, men att det är frivilligt att delta i de konfessionella inslag som förekommer då.

Enligt förarbetena, för att kravet på frivillighet ska kunna uppfyllas, ska elever alltid ha rätt att utebli från konfessionella inslag eller, för det fall att ett konfessionellt inslag inte kan avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen, få ta del av en likvärdig aktivitet utan konfessionella inslag. Med nuvarande upplägg där det är obligatoriskt att delta i samlingarna ges eleverna inte någon sådan möjlighet. Möjligheten för eleverna att utebli från de konfessionella inslagen försvåras också genom att det under morgonsamlingarna ges praktisk information som eleverna riskerar att inte får del av om de uteblir från morgonsamlingen samt att delar av skolans värdegrundsarbete bedrivs under såväl morgonsamling som storsamling.

Vidare framgår av genomförda intervjuer och inskickad dokumentation att det förekommer att elever på Ålidensskolan ber bordsbön inför skollunchen efter att en lektion har avslutats. För att frivilligheten att delta i konfessionella inslag ska bli reell behöver eleverna veta om att det finns en frivillighet när det gäller att delta i bordsbönen inför maten och lärare måste också i praktiken hantera inslaget som frivilligt. Eftersom lärare gör olika och inte alltid informerar om frivilligheten när det kommer till bordsbön samt att bönen sker i direkt anslutning till att en lektion avslutas, antingen direkt i klassrummet eller när eleverna står i led för att äta, blir det svårt för eleverna att aktivt välja att inte delta i det konfessionella inslaget.

Av skollagen framgår att deltagandet i konfessionella inslag alltid ska vara frivilligt, vilket innebär att elever som inte vill delta i ett konfessionellt inslag ska ges möjlighet att helt utebli från det konfessionella inslaget.

Skolinspektionen bedömer att verksamheten med nuvarande upplägg vid samlingarna och bordsbön, inte säkerställer elevernas reella möjlighet att avstå deltagandet vid konfessionella inslag och att kravet om att det ska vara frivilligt att delta i konfessionella inslag därmed inte anses uppfyllt.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Flens Kristna Skola AB verksamhet vid Åliden skolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller konfessionella inslag i utbildningen. Det finns därför skäl att förelägga Flens Kristna Skola AB att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Avstående från ingripande

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Allsidighet, saktighet och vetenskaplig grund

Skolinspektionen har i sin utredning ställt frågor till elever, lärare, rektor och huvudman om utvalda delar i läroplanen för grundskolan kopplat till det centrala innehållet i ämnena biologi, religion och skolans val, kristendom. Vidare har Skolinspektionens utredare ställt frågor som rör kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Av intervjuer med rektor och lärare framgår att undervisningen i alla ämnen utgår från läroplan och kursplaner. Bland annat framgår av rektorsintervjun att betygsättningen är kopplad till respektive ämnes centrala innehåll och de betygskriterier som finns, vilka även finns tillgängligt på elevernas lärplattform. Vidare framgår det av intervjuer med rektor och lärare att rektorn går igenom planeringar tillsammans med lärarna i respektive ämne. Av de läromedel som noterats vid lektionsobservationer under tillsynsbesöket samt vad som framkommit av intervjuer, används läromedel från allmänt kända läromedelsförlag exempelvis Gleerups samt Natur & Kultur.

Om undervisning i biologi och evolutionsteorin

Av intervju med rektor och lärare framgår att evolutionsteorin ingår i skolans planering för biologi, där undervisningen utgår från läroplan och kursplan. Rektorn uppger att skolan lär ut att evolutionsteorin är den rådande teorin och att undervisningen sker i de delar som läroplan och kursplan anger att de ska göra. Rektorn uppger vidare att evolutionsteorin

är en teori och att det finns andra förklaringar till hur människan och jorden kom till, exempelvis i ämnet kristendom där läraren går igenom hur Bibeln förklarar hur människan och jorden kom till.

Av lärarintervju framgår att de äldre eleverna i åk 7-9 nyligen gått igenom evolutionen i ämnet biologi, med evolutionsteorin som utgångspunkt och i huvudsak fakta från biologiboken. Lärarna beskriver en uppgift där det ingick att dra samband med den kristna skapelseberättelsen, och sedan skulle en slutsats dras utifrån evolutionsteorin respektive skapelseberättelsen. Uppgiften bedömdes och betygsattes utifrån bedömningsmaterial i svenska och biologi. I delen kring skapelseberättelsen sattes inget betyg, utan denna del bedömdes utifrån språkliga krav inom ramen för ämnet svenska. I denna uppgift hade läraren instruerat eleverna att använda minst tre vetenskapliga källor och flera elever hade då enligt läraren använt Bibeln som källa. Enligt lärarna hade uppgiften stämts av med skolans biträdande rektor. I huvudmannens synpunkter på Skolinspektionens tjänsteanteckning, uppger huvudmannen att Bibeln varken kan eller får användas som vetenskaplig källa i NO-undervisningen.

Den elevgrupp som genomförde uppgiften som nämns ovan, uppger i intervju att de fick arbeta med en större uppsats kring evolutionsteorin och skapelseberättelsen, utifrån ämnena svenska och biologi. Syftet med uppgiften enligt eleverna var att lära sig om evolutionsteorin. Vidare uppger eleverna att de använde sig av Bibeln som källa i uppgiften. Eleverna uppger att den största skillnaden mellan de båda teorierna, är att det enligt evolutionsteorin är slumpen som skapat jorden och enligt Bibeln är det Gud. Eleverna uppger också att de i starten av uppgiften diskuterade vad som skiljer en vetenskaplig grund från en trosuppfattning och att de sedan fokuserade på evolutionsteorin.

Av intervju med en annan lärargrupp uppger en av lärarna att hen går igenom evolutionsteorin inom ramen för ämnet biologi, men att hen samtidigt vill att det ska finnas en öppenhet i detta sammanhang om att människor kan tro på olika saker och vill därför inte säga till eleverna att den ena teorin är mer rätt än någon annan när det exempelvis kommer till evolutionsteorin och skapelseberättelsen. Vidare uppger läraren att det rör sig om teorier och att vi egentligen inte vet hur det har gått till när människan och jorden skapades och att även evolutionsteorin måste kunna kritiserars. Läraren uppger att syftet med detta inte är att så tvivel bland eleverna, utan att belysa att det finns olika sätt att tro och uppmuntrar därför eleverna till att ta reda på mer. Samma lärare uppger vidare att evolutionsteorin är sanningen i läroböckerna och att detta är vetenskap och lärs ut till eleverna, men att det också finns annan vetenskap som ifrågasätter evolutionsteorin.

Samtliga elever i en yngre elevgrupp i lågstadiet uppger i intervju att de gått igenom evolutionsteorin i ämnet biologi, där de bland annat fick se en film som handlade om evolutionen. Läraren ska sedan ha uppgett till eleverna att "detta är inte sant, vi kommer inte från aporna. Det finns inga bevis för det". Vidare uppger eleverna att de i biologiundervisningen fått till sig att "den som tror på evolutionsteorin också tror att en hund kan bli en stor val". Huvudmannen har i synpunkter på Skolinspektionens tjänsteanteckning uppgett att de kommer att utreda detta vidare, men att det som framkommit i Skolinspektionens intervju inte ska ingå i undervisningen. I ett kompletterande samtal med huvudmannen den 17 juni 2024, genom Ålidenskolans skolchef, uppger skolchefen att han haft samtal med berörd lärare den 12 juni 2024 gällande olämpligheten i lärarens uttalande kopplat till filmen om evolutionsteorin i sin undervisning i biologi. Vidare uppger skolchefen att läraren nu är införstådd i att hen i undervisningen i biologi tydligare måste förmedla vetenskaplig grund och i denna undervisning inte redogöra för åsikter kopplat till den egna trosuppfattningen.

Vidare uppger skolchefen i kompletterande samtal den 17 juni 2024 att det Kristna friskolerådet har gått ut med information, en form av vägledning, till all personal gällande bland annat hur bestämmelserna kopplat till allsidighet, saklighet och vetenskaplig grund ska tillämpas. Vägledningen som har skickats ut till personal har sin utgångspunkt i den tillsyn som Skolinspektionen genomfört på skolor med konfessionell inriktning. Vidare har Ålidenskolans rektorn och biträdande rektorn fått i uppdrag av skolchefen att ha diskussioner utifrån vägledningen i lärarlagen vid uppstartsdagarna inför höstterminen 2024.

Om undervisning i skolans val kristendom

Av intervju med huvudmannen och lärarna framgår att kristendomsämnet som är skolans val, är en fördjupning i ämnet religion. Samtliga elever på skolan undervisas i kristendom. Ämnet kristendom för de äldre eleverna behandlar kristen historia och hur den kristna kulturen präglar Sverige. Vidare lyfts frågor om etik och moral, exempelvis kring legalisering av droger och aktiv dödshjälp. Även normer och värderingar inom olika kulturer ingår i undervisningen.

Av intervju med lärare beskrivs kristendomsämnet i lågstadiet med att det är bibelberättelser som dominerar i undervisningen. Bibeln beskrivs av lärarna som en historisk bok i detta sammanhang, men läraren går också igenom vad eleverna kan lära av bibeln, exempelvis att Gud vill att vi ska visa tålmod.

I lärarintervjun uppger en av lärarna att läraren i undervisningen i kristendom ofta utgått från bibeln men att läraren också kan dela med sig av sina egna erfarenheter och sin trosuppfattning. Till exempel undervisar

läraren nu om David och Goliat ur Gamla testamentet, då har läraren i undervisningen relaterat till känslan av att vara rädd som David och i en sådan situation känna Guds närvaro och stöd. Läraren uppger att genom att återberätta sin upplevelse för eleverna förmedlar att "Gud är med oss när vi är rädda och behöver det, Gud är också med er när ni behöver det". Huvudmannen har i synpunkter på Skolinspektionens tjänsteanteckning uppgett att läraren framstår som för frispråkig med sin egen tro på undervisningstid. Av kompletterande intervju med representant för huvudmannen, skolchefen, framgår att samtal ska ske med berörd lärare gällande olämpligheten med detta uttalande i undervisningen.

I intervju med elever framkommer att det i ämnet kristendom bland annat diskuteras värdegrund, men diskussionerna handlar inte bara om kristna budskap. Vidare uppger eleverna att kristendomsämnet är ett brett ämne där de behandlar frågor om det mesta, från dödsstraff och religion till aliens och sekter. Eleverna uppger även att Bibeln används i kristendomsämnet men att det inte övrigt inte sker några konfessionella inslag i undervisningen och att det är tillåtet att kritisera Bibeln.

Om undervisning i sexualitet, samtycke och relationer

Elever, lärare och rektor uppger i intervju att undervisningen i kunskapsområdet utgår från läroplan och kursplan och eleverna undervisas i samtliga delar. Vidare uppger lärare att det emellertid finns delar inom kunskapsområdet som eleverna undervisas i som kan uppfattas som svårare att diskutera, exempelvis HBTQ, mens och befruktning, då det kan komma reaktioner från såväl elever som vårdnadshavare. Lärare uppger också att samkönade relationer behandlas inom samhällskunskapen, exempelvis hur familjer kan se ut och att två personer av samma kön kan älska varandra.

Av rektorsintervjun framgår att kunskapsområdet också blir belyst inom ramen för musikundervisningen, exempelvis har de gått igenom hur kvinnor framställs i musikvideos utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Vidare framgår det av samma intervju att eleverna ännu inte besökt någon ungdomsmottagning, men att det planerats för detta och kontakt har upprättats.

Huvudmannen uppger i kompletterande samtal den 17 juni 2024, att läraren som undervisat i kunskapsområdet våren 2024 utgått från läromedlen och helt följt dessa i undervisningen.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. (1 kap. 5 § skollagen)

Av förarbetena till skollagen framgår bland annat följande. De nationella styrdokumenterna ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen. Detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt i bemärkelsen att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. Utbildningen, och de läroplaner och kursplaner som styr den, vilar självklart på forskningsbaserad grund och beprövad erfarenhet. (...) Regeringen förslår formuleringen "vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet". Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Formuleringen tydliggör också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund. (prop. 2009/10:165, s. 223 f.)

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22) avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, anges bland annat följande. Undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell. Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.

I kursplanen för ämnet biologi anges att eleverna ska få inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund och på så sätt kunna utveckla sin förmåga att skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att beskriva och förklara omvärlden.

I skolförordningen anges att utrymmet för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen. Undervisning i ett ämne inom skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. (9 kap. 9 och 11 §§ skolförordningen [2011:185])

Undervisningen som sker inom skolans val i grundskolan i form av fördjupning i bl.a. kristendom måste ske på ett sådant sätt att den fortfarande är ickekongfessionell, dvs. den ska vila på vetenskaplig grund och vara saklig och allsidig. Det innebär bl.a. att det i själva undervisningen inte får förekomma några som helst inslag av utövande bekännelsekaraktär. (prop. 2009/10:165 s. 227)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det föreligger brister i undervisningen vid Ålidenskolan i ämnena biologi och skolans val, kristendom, vad gäller kravet på att utbildningen i skolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt läroplanens krav på att undervisningen ska vara saklig.

Skolinspektionen bedömer vidare att inte annat framkommit än att undervisningen i ämnesområdet sexualitet, samtycke och relationer utgår från läroplan och kursplan och att eleverna undervisas i samtliga delar. Det har i utredningen inte framkommit något som tyder på att lärare undviker att undervisa i delar som kan uppfattas som känsligt av elever eller deras vårdnadshavare. Av de fem lektionsobservationer som genomförts i samband med tillsynen framkom inget annat än att lektionerna utgår från aktuellt ämnes syfte och centrala innehåll.

Om undervisning i biologi och evolutionsteorin

Skolinspektionens utredning visar att eleverna på Ålidenskolan får undervisning i evolutionsteorin inom ramen för ämnet biologi, vilket framgår av intervjuer med såväl rektor, lärare som elever. Av intervjuerna framgår att evolutionsteorin lärs ut till eleverna som vetenskap. Dock förekommer att lärare i undervisningen gör uttalanden eller presenterar evolutionsteorin på ett sätt så att den kan ifrågasättas eller ses som osäker.

Exempelvis där en lärare beskriver att hen inte vill säga till eleverna vilken teori som är den rätta när det kommer till skapelseberättelsen och evolutionsteorin, där läraren också uppger att det finns olika sätt att tro. Det har också förekommit att eleverna fått en uppgift i ämnet biologi som var upplagd på ett sådant sätt att elever använde sig av Bibeln som vetenskaplig källa.

Evolutionsteorin har en särställning som teoretisk grund när det kommer till hela ämnet biologi. Genom att anlägga vetenskapshistoriska och filosofiska aspekter på evolutionsteorin ska eleverna få inblickar i vad den har inneburit för vår kultur, världsbild och syn på naturen och naturvetenskapen. Detta är i kursplanen formulerat som att eleverna ska få inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund. Det skapar även förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att beskriva och förklara omvärlden. Genom att diskutera vad som utmärker naturvetenskapen kan eleverna få förståelse för hur naturvetenskap skiljer sig från andra vetenskaper, religioner och livsåskådningar. Genom undervisningen ska eleverna få förståelse för att skillnaden mellan naturvetenskap och livsåskådningar ligger i vilka frågor man ställer och vilka metoder som används för att besvara dem. På så sätt får de möjligheter att väga samman värderingar och

sakförhållanden, föra kritiska resonemang och förhålla sig till skillnader mellan påståenden och vad forskning visar.¹

Skolinspektionen bedömer mot bakgrund till att det i ämnet biologi förekommer flera exempel på att lärare i undervisningen inte utgår från ämnets syfte vad gäller att skilja naturvetenskapen från andra vetenskaper och religioner inte lever upp kravet på saklighet och vetenskaplig grund. Denna brist innebär att eleverna inte får de kunskaper som ämnet biologi kräver för att kunna skilja mellan naturvetenskapliga förklaringsmodeller och andra sätt att beskriva och förklara omvärlden. För att leva upp till skollagens krav om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund, räcker det inte med att undervisningen utgår från kursplanen, utan det ställer också krav på den pedagogik som förs fram i undervisningen. Skolinspektionens tillsyn visar på att enskilda lärare brister i sin pedagogik i denna del, vilket är en brist.

Om undervisning i skolans val kristendom

Av Skolinspektionens utredning framgår att en lärare i undervisningen i kristendom delat med sig av sin trosuppfattning och sina upplevelser kopplad till denna i samband med läsning ur Gamla testamentet. Detta är en brist. Skolinspektionen bedömer att ett sådant religiöst inslag inte är tillåtet i undervisningen och att läraren genom detta uppvisat ett bristande förhållningssätt när det gäller skolans uppdrag att förmedla vetenskapligt grundad kunskap.

Val av ingripande

Skolinspektionen får enligt 26 kap. 12 § skollagen p. 2 avstå från att ingripa om den vars verksamhet granskas vidtar nödvändig rättelse. Flens Kristna Skola AB:s verksamhet vid Ålidenskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller att undervisningen i biologi och skolans val, kristendom, ska vara saklig och vila på vetenskaplig grund.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen vidtar nödvändig rättelse genom de samtal skolchefen genomfört och planerar att genomföra med de lärare som bedrivit undervisning i strid med bestämmelserna. I samband med huvudmannen synpunkter på Skolinspektionens tjänsteanteckning fick Skolinspektionen del av de åtgärder huvudmannen vidtagit med anledning av de uppgifter som framkommit i utredning gällande brister i undervisningen. Av huvudmannens utsagor framgår att lärarna har insikt i de brister som framkommit och framledes kommer att förändra sin pedagogik så att undervisningen i biologi och kristendom följer de krav som ställs i författningarna. Vidare har skolans rektor och biträdande rektor fått i uppdrag att inför höstterminen 2024 ha en informationsinsats för skolans

¹ Skolverkets kommentarsmaterial till ämnet biologi

samtliga lärare kring kravet på att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt läroplanens krav på att undervisningen i skolan ska vara saklig. Skolinspektionen finner därför skäl att avstå från att ingripa.

X Christina Hjalmarsson

Beslutsfattare
Signerat av: Christina Hjalmarsson

X Fredrik Johansen

Föredragande
Signerat av: Fredrik Johansen